

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Forum Competens Quæstionibus ex Universo Jure
selectis, atque ad praxin utilissimis illustratum, Seu
Tractatus Canonico-Civilis**

Friderich, Melchior

Ingolstadium, 1709

Caput I. De Causis pertinentibus ad Forum Ecclesiasticum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61662](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61662)

P A R S V.

De Causis ad certum Forum
pertinentibus.

CAPUT I.

De Causis pertinentibus ad Forum Ecclesiasticum.

§. I.

*Qua Causa ad Forum Ecclesie privativè
pertineant.*

SUMMARIUM.

613. *Causæ Ecclesiasticæ aliæ sunt Sacræ, aliæ Temporales, Mixta aliæ.*
614. *Causarum Sacrarum Judex competens est solus Ecclesiasticus. Causæ sacræ sunt quæstiones de Fide, Sacramentis, Voto &c.*
615. *Item Matrimoniales.*
616. *Cognoscere tamen Judex laicus potest, an quis horum parentum sit filius.*
617. *Cogere potest ad implenda Sponsalia.*
618. *Et ad standum matrimonii legibus.*
619. *Punire potest eos, qui clandestinè contraxerunt.*
620. *Nec non adulteros.*
621. *Solus judicat super dote & alimentis, si de his principaliter agitur.*
622. *Validè statuit solemnitates extrinsecas matrimonio.*
623. *De matrimonijs Infidelium solus judicat.*
624. *Infidelibus statuit impedimenta matrimonij tam dirimentia quam impedientia.*

625. *Causa Hæresis & Simonie privativè pertinet ad forum Ecclesiasticum.*

626. *Uti etiam cause contra Clericos motæ, quamvis temporales.*

627. *Jurisdictio Sacra non competit A catholicis.*

613. Causarum, quæ in iudicium deducuntur, aliæ sunt Ecclesiasticæ, aliæ Temporales seu Seculares, aliæ Mixtæ. *Can. 2. 4. q. 1. C. super eo de Offic. Deleg. C. cum sit junct. Glossa fin. de Foro Compet.* Ecclesiasticæ dividuntur in Ecclesiasticas Sacras & Spirituales, quas aliqui DD. dicunt Meras Ecclesiasticas. Tales sunt, quæ ex objecto suo sacræ sunt, seu quæ versantur circa rem sacram & spiritualem. Et in Ecclesiasticas non meras, quæ habent objectum de se quidem profanum & temporale, ratione tamen personæ Ecclesiasticæ, contra quam proponuntur, aliòve ex capite ad cognitionem Judicis sacri pertinent. Ut si conveniendus sit Clericus super fundo, equo &c. Causæ Temporales seu profanæ sunt, quæ ad sui cognitionem jurisdictionem sacram non requirunt, quòd nec ratione ipsius rei, super qua, nec ratione personarum, contra quas moventur, quiddam sacrum & spirituale continent, ac idcirco ad Judices laicos pertinent. *Can. quoniam dist. 10. Can. cum ad verum dist. 93. C. Novit. de Judic.* Mixtæ denique sunt, quæ ad utrumque Forum, Ecclesiasticum nimirum & seculare, cum jure præventionis pertinent, eò quòd ipsarum objectum de se temporale quidem est, ratione tamen Constitutionum, quæ circa eas Jure tam Sacro, quàm Civili editæ sunt, utrique Foro sunt subjectæ: vel circa objectum quidem spirituale versantur, ad cognitionem tamen etiam Judicis Laici alio ex capite pertinent, ut patebit ex dicendis.

614. His præsuppositis, quæ à multis parùm distinctè, & explicatè traduntur: certum est primò, & in confesso non tantum apud omnes Catholicos, sed & Heterodoxos (ut videre est apud Zanger. *c. 1. p. 2. de Exception. n. 421.* Thom. Michaël *de Juris dict. thesi 39.* ac passim alios) causas merè Ecclesiasticas, seu sacras, ad solius Judicis Ecclesiastici cognitionem pertinere, nec ullam in

ijs potestatem & jurisdictionem Laicis competere, ut patet ex *C. 2. 3. § 17. de Judic. C. 3. de Ordine Cognit.* ac alijs plurimis Canonibus, quos enumerare nimis prolixum foret. Hujusmodi causæ sunt, quæ pertinent ad Fidem, Sacramenta, & Sacramentalia, absolutionem à Votis & Juramentis, Beneficia Ecclesiastica, ac eorum Electionem, Postulationem, Collationem &c. institutionem & observationem Festorum ac Jejuniarum, Sacrificium, Ritus Sacros, Irregularitates, Censuras, aliásque pœnas merè Ecclesiasticas. Quod verum est, tametsi non sint de re ex natura sua & immediatè sacrâ, sed spiritualibus solùm connexâ, uti sunt Reditus Beneficiales, Jus Patronatûs, & Decimæ. De harum competente foro fusè ago *p. 5. Tractatus de Jure Decimarum à n. 572.* Unde supervacaneum judico hîc aliquid de ijs addere.

615. Huc quoque pertinent causæ Matrimoniales. Has enim solùm à Judice sacro decidendas esse, patet ex *Can. 10. 35. q. 6. C. 12. de Excessib. Prælat. C. Tuæ 5. §. si verò de Procurator. C. 1. de Consang. & Affin.* Unde si quæstio vertatur, an matrimonium sit validum, an divortium seu separatio à thoro facienda sit propter Adulterium, Sævitiâ, Lepram &c. an Sponsalia de futuro sint legitimè & validè inita, an dissolvenda sint &c. tractari causa debet à Judice tantùm Sacro. *cit. C. Tuæ 5.* Idque verum est non solùm, quando directè agitur de causa matrimoniali; sed etiam, quando solùm incidenter, ut si ratione hæreditariæ successionis incidat quæstio, an matrimonium, ex quo natus est hæres, fuerit legitimum. *C. 3. de Ordine Cognit. C. 5. qui filij sint legit.* Quam ob rem Camera Imperialis in hisce causis processus non decernit, nec appellationes recipit juxta *Ordin. Cam. p. 1. tit. 9. in addit. V.* Wann auch der Kaysler / & Memoriale de anno 1570. quo Assessores injunctum fuit, daß sie sich der Matrimonial-Sachen entschlagen sollen. *Gail. L. 1. obser. 112. n. 17. Thom. Michaël. cit. thesi 39.* Et quamvis nonnulli asserant, causam Matrimonij tunc solùm ad Judicem sacrum privativè pertinere, quando agitur inter ipsos conjuges: secùs, si inter unum conjugem & ejus filium,

vel inter filium & extraneum. Hæc tamen limitatio à communi DD. meritò exploditur, utpote omni fundamento destituta.

616. Aliquid tamen circa Matrimonium posse Judicis secularis jurisdictionem fatendum est. Nam I. cognoscere & decidere potest, si dubitatur, an v. g. Titius sit horum parentum filius, aut an genitus sit ex fornicatione, vel à parentibus, inter quos matrimonium esset existimabatur; quia in his casibus non est quæstio de ipso matrimonio, quæ si foret, decidenda esset, à solo Judice sacro, ut dicam infra à n. 679. maximè si constaret, genitum à conjugatis, illegitimus tamen diceretur; sic enim dubitaretur de valore matrimonij, quam quæstionem privativè pertinere ad forum Ecclesiæ, in confesso est apud omnes.

617. II. Si agatur tantùm de Sponsalibus implendis, de quorum valore aliunde constat, compellere ad contrahendum matrimonium potest etiam Judex secularis, sicut cogere potest ad alios contractus implendos. Panorm. in C. Ex literis 10. de Sponsal. n. 4. Felin. in C. 2. eod. n. 28. Rosellav. Sponsalia n. 3. Brunell. de Sponsal. conclus. 16. n. 6. Sanch. Lib. 1. de Sponsal. disp. 29. n. 9. Oliva de Foro Eccles. p. 3. q. 37. n. 4. Dixi: si aliunde constet de eorum valore. Nam si hic trahatur in dubium, id decidere solus Judex Eccles. poterit: quia Sponsalia de futuro, uti sequuntur naturam Sponsalium de præsentibus, ita & forum, ut ex L. Oratio 16. ff. de Sponsal. & Clement. Dispensiosam de Judic. tradit communis Interpretum sententia, praxi Tribunalium firmata. Rarè tamen aut nunquam pro implendo Sponsalium contractu aditur Judex laicus: quia ferè nunquam continget, partem, quæ vult resiliere, non allegare aliquam causam resiliendi. Quod si sit, cognitio jam non ad Judicem laicum, sed ad solum Ecclesiasticum pertinet.

618. III. Si aliunde constat, duos esse veros conjuges, & unus alterum spoliavit, videlicet divertendo, seque separando, aut cum ipso quidem maneat, nolit tamen conjugaliter cohabitare, poterit spoliatus etiam à Judice laico restitui, ac spoliatus ad cohabitandum

tandum compelli. Glossa in C. Non est de Sponsal. v. Uxores, & ibid. Panorm. n. 6. Præposit. n. 9. Anton. in C. Illud de Præsumpt. n. 10. Panorm. in C. Ex publico de Convers. conjug. n. 3. Covar. de Matrim. p. 2. c. 7. n. 3. Burfat. vol. 1. consil. 207. in fin. ac alij communiter. Si tamen pars spolians aliquid opponeret vel contra valorem matrimonij, vel jus prætenderet se separandi, ad Judicem Eccles. remittenda foret. Quia verò spoliantes ordinariè prætendunt aliquam causam divertendi, idcirco coactio Judicis laici rarò locum habet.

619. IV. Potest Judex etiam laicus punire eos, qui matrimonium clandestinè, & per consequens invalidè contraxerunt, si constat, clandestinè contractum fuisse. Gutier. L. 2. Pract. q. 2. n. 2. Sanch. L. 3. de Matr. disp. 54. n. 4. cum Azebedo ac alijs contra Alex. de Nevo, Franc. ac alios. Quin contra Covarruv. l. c. c. 8. §. fin. n. 3. Bolong. in L. 2. ff. de Jurisd. omn. Jud. à n. 42. ac alios tradunt Sanch. l. c. & Petr. Barbosa in L. Titia ff. Solut. matr. n. 36. posse secularem Judicem etiam cognoscere, utrum matrimonium clandestinè fuerit initum, an non. Rationem dant: quia hæc quæstio est solum facti & non Juris. Verùm hæc ratio non sufficit, ut patebit ex dicendis.

620. V. Si agitur de adulterio ad poenam sanguinis infligendam, Judex competens est solus secularis. Anton. in C. Cum sit de Foro comp. n. 16. & in C. Tuæ de Procurat. n. 2. ac ibid. Panorm. n. 6. Imola n. 10. Ratio patet: quia Ecclesiastico Judici interdictum est hanc poenam inferre C. sententiam. Ne Cler. vel Monachi. Si agitur de alijs poenis, utriusque est cognoscere cum jurè præventionis. Panor. cit. n. 6. Covarr. l. c. c. 7. §. 7. n. 20. Jul. Clar. L. 5. Sent. §. fin. q. 37. n. 3. Germon. L. 3. de Sacr. immun. c. 12. n. 58. Petr. Barbosa in L. 2. ff. Solut. matrim. p. 1. n. 139. Ratio est: quia adulterium, ut infra dicetur, est crimen mixti fori. Cùmque sit quædam Sacramenti injuria, non minùs ad Judicem Ecclesiasticum pertinet illud punire, quàm ad Secularem. Accedit, quòd L. Quamvis 30. C. ad L. Jul. de Adult. adulteri appellantur sacrilegi:

crilegi: at Sacrilegium est mixti fori. *C. Cum sit de Foro comp.* Quando verò de adulterio agitur, ut ratione illius divortium celebretur, solus Ecclesiasticus Judex competens est. *C. Tuæ de Procurat. C. 1. Ut lite non contest.* S. Thom. in 4. dist. 35. q. un. art. 3. ad 5. ac alij, quos longo ordine referunt Barbofa l. c. n. 140. & Sanch. de Matr. lib. 10. disp. 8. n. 15. ubi rejicit Decium, qui consil. 212. n. 2. tenet, causam esse mixti fori, si simul agatur de divortio & amissione dotis.

621. VI. Quando principaliter de dote vel alimentis agitur, solus Judex laicus est competens juxta Bald. Felin. Lup. Jason. Socin. Præpositum, ac alios, quos referunt & sequuntur Sanch. l. c. & Barbofa in L. 1. p. 1. ff. Solut. matr. à n. 46. ubi ad argumenta Innoc. Panorm. ac aliorum, qui tenent, hanc causam esse mixti fori, fusè respondet. Si tamen quæstio incidat super divortio, v. g. viro negante, se dotem aut alimenta uxori debere, utpote adulteræ, laicus Judex superfedere causâ debet, donec Ecclesiasticus divortij quæstionem dirimat. *C. Tuam de Ord. cognit. C. Si Judex in fin. de Sent. Excomm. in 6.* Quando verò causa divortij agitur coram Judice Eccles. quæstio alimentorum & dotis amittendæ tanquam accessoriæ ad ipsum pariter pertinent. *C. De prudentia de Donat. int. vir. & uxor.*

622. VII. Possunt tam Statutis laicorum quàm consuetudine aliqua validè induci circa matrimonij extrinsecas solemnitates, ceremonias in convivij, pompam nuptialem, sumptus, dotem, hæreditates &c. ut fusè exponit Fulv. Pacian. L. 2. de Probat. c. 3. à n. 56. dummodo super ipso matrimonio nihil statuatur.

623. VIII. Si Infideles, seu non baptizati, ut Judæi, Sarceni, Idololatæ, Principibus Christianis subjecti sint, ac ipsorum matrimonij aliquod impedimentum objiciatur, aut contendant suum matrimonium esse nullum, vel divortium petant, v. g. ratione adulterij &c. solus Judex secularis est competens, ut benè observat Sanch. L. 7. de Matr. disp. 3. n. 9. Ratio patet: quia Infideles non sunt subditi Ecclesiæ, & contractus ipsorum sponsalitijs

tius est merè civilis & temporalis.. Si tamen alteruter fidem Christianam amplexus fuerit, infidelis contra fidelem agens adire debet Judicem Ecclesiasticum: quia actor sequitur forum rei. Idem tenendum videtur cum Sanch. *l. c.* quando quidam tertius matrimonium accusat, seu nullum esse dicit: quia dignius ad se trahit minus dignum. *Can. Non estimemus 13. q. 2. & L. Quæ religiosis ff. de R. V.* Constat autem matrimonium esse dignius ex parte conjugis fidelis, cum quiddam spirituale habeat, ut ait idem Sanchez, quamvis non sit Sacramentum, si tantum alteruter conjux est fidelis, ut contra Joan. Eckium & Sotum tradit communis DD.

624. IX. Princeps infidelis subditis suis infidelibus leges ferre potest, quibus quædam matrimonia ex justa causa interdicit aut dirimat, uti cum S. Thoma *in 4. dist. 39. q. un. art. 2. ad 3.* tradit communis DD. Ex quo consequens est, quod advertunt Sotus, Angles, Saà, ac alij apud Sanch. *l. c. n. 5.* quod conjuges infideles, qui cum impedimento juxta ipsorum leges dirimente contraxerunt, debeant post suam ad fidem conversionem matrimonium rursus celebrare, si in illo persistere velint. Quod verò modò dictum est de Principe infideli, tenendum pariter est de Principe fideli respectu suorum subditorum infidelium, ut tradunt, Abulensis *in L. 1. Reg. c. 8. q. 177. Ledesma p. 4. q. 61. art. 2. col. 3.* Sanch. *l. c. n. 8.* quia respectu infidelium non est major ratio de Principe infideli quàm de fideli. Neque reservatio, quâ, ut mox dicetur, Ecclesia sibi reservavit potestatem statuendi impedimenta matrimonij, procedit de matrimonio infidelium, utpote quod non est Sacramentum. An verò Princeps Christianus fidelis possit statuere impedimenta matrimonij vel dirimentia vel impedientia respectu subditorum fidelium, v. g. ut sponsalia de futuro clandestina sint irrita, controvertitur inter DD. Possè per se & ex natura suæ potestatis contra S. Thomam, S. Bonavent. aliósque quamplures quâ Theologos quâ Canonistas, asserunt Ruard. Tapperus, uterque Sotus, uterque Ledesma, Angles, Bellarm. ac alij, quos

quos sequitur Sanchez *l. c. n. 2.* Addunt tamen, id hodie non esse integrum Principibus Christianis, eò quòd Ecclesia sibi hanc potestatem reservarit. Quod verum esse patet ex *C. Tuam de Ord. cognit. C. Accedentibus de Excess. Prælat. C. fin. de Raptor. Can. Euphemium 2. q. 3. Can. Multorum 35. q. 6.* Potuisse hoc fieri benèque factum esse, constat ex eo, quòd in Nova Lege matrimonij contractus limites naturæ transcendit, & ad esse supernaturale Sacramenti elevatus est, ut adeò non deceat, aliquid de tanto Sacramento à seculari Potestate disponi.

625. Certum est secundò, ad Forum Eccles. privativè pertinere crimina Hæresis, *C. ad abolendam*, & *C. Excommunicamus de Hæret. C. ut inquisitionis §. prohibemus eod. in 6.* Et Simonia, & quæ suspicionem de illis faciunt. Glossa in *C. Cum sit de Foro. comp.* quam communiter sequuntur DD. teste Anan. *rub. de Simonia n. 9.* & suffragatur praxis. Quia hæc duo crimina Rei solùm sacra, videlicet Fidei & Religioni, adverfantur. Decian. *L. 5. Præct. crim. c. 25. §. seqq. Farinac. L. 1. præct. crim. tit. 1. q. 8. n. 127. §. seq.* Et quidem in prædictis causis spirituales non tantùm Clerici, sed laici quoque omnes, qui per Baptismi januam Ecclesiam ingressi sunt, judicio Ecclesiæ subsumunt, quacunque dignitate emineant, ut constat ex cit. Juribus, & tradunt omnes Catholici.

626. Certum pariter est tertio, causas etiam temporales & civiles, quæ inter Clericos vel contra Clericum agitantur, ad solùm Judicem Ecclesiasticum pertinere, ut constat ex dictis supra *p. 3. c. 1. à n. 222. exceptis causis, quas excipiendas dixi n. 288. §. seqq. n. 308. §. seqq. & à n. 313.*

627. Illud porro vanum & falsum est, quod asserunt Matth. Stephan. *L. 3. de Jurisdic. p. 1. c. 15. n. 6.* Leipoldus *de Concurrent. Jurisdic. q. 20.* ac alij Lutherani DD. Principibus Germaniæ aliisque Statibus Imperij Augustanæ Confessioni addictis ex Transactione Passaviensi competere Jura Episcopalia, ac consequenter jurisdictionem Ecclesiasticam. Nam jurisdictionis Episcoporum

porum solum suspensa fuit in Confessionistas, non verò iisdem aliqua potestas Ecclesiastica & sacra attributa, utpote quam non à seculari Magistratu, sed solum ab Episcopis, ac per hos à SS. Pontifice in Ecclesiae Ministros descendere ex Ecclesiastico cum Jure tum traditione notissimum est. Imò vi Pacis Religiosae jurisdictionis Episcoporum quoad Confessionistas, qui in ipsorum dioecesi sunt, suspensa non fuit in omnibus causis Ecclesiasticis; sed ijs tantum, quae ad Confessionis Augustanae Fidem & exercitia spectant. Hinc Episcopus, non secularis Magistratus, est legitimus Judex causarum Ecclesiasticarum de Matrimonio, jure Divortij, Patronatus, de commissa Simonia &c. in terris suae dioecesis, tametsi ex Statibus Augustanae Confessionis subjectae sint, ut pridem demonstrarunt Catholici quidam DD. in *Compositione Pacis Dilingae edita c. 6. Dixi vi Pacis Religiosae*: nam aliud dicendum videtur vi Instrumenti Pacis Osnabrugensis, ubi *art. 5. n. 15.* Jus dioecesanum & tota jurisdictionis Ecclesiastica cum omnibus suis speciebus contra Confessionis Augustanae Status eorumque subditos suspensa est: non item contra Anabaptistas &c. Pariter commentum est & ab omni veritate alienum, quod tradunt Friderus Mindan. *de Processib. Camer. Imper. lib. 1. c. 31. n. 9.* & Bocerus *de Jurisdic. c. 8. n. 81.* à Ferdinando I. Imperatore Liberis Imperij Civitatibus potestatem datam esse mutandi Religionem & ad Confessionem Augustanam accedendi. Hoc enim indultum confectum fuisse à Protestantibus clarè demonstrant ijdem Catholici DD. *cit. c. 6. q. 34. per tot.*

§. II.

*Utrum in dubio, an causa sit Ecclesiastica,
cognitio pertineat ad solum Judicem Eccle-
siasticum.*

Q 99

SUM-

SUMMARIUM.

628. *Dubium, utrum reus sit Clericus, decidere potest solus Judex Ecclesiasticus.*
629. *Non tamen ad nudam Rei assertionem Clericum se esse dicentis, tenetur Judex laicus ipsum remittere ad Ecclesiasticum.*
630. *Pariter solus Judex Ecclesiasticus cognoscit in dubio, utrum Clericus gaudeat Fori privilegio.*
631. *Et utrum decimæ sint secularizatae, an non.*
632. *Nec non, utrum aliqua consuetudo inducta contra Clericos, sit rationabilis.*
633. *Et, utrum res aliqua sit Deo sacrata.*
634. *Item, utrum quispiam sit Religiosus.*
635. *Decidit quoque dubium, utrum Clericus sit Vasallus.*
636. *Antequam ipse tulerit sententiam criminis declaratoriam, non potest Judex secularis procedere contra Clericos etiam in criminibus, ob quæ ipso jure incurritur privatio privilegij Clericalis.*
637. *Judex laicus non est competens quoad causas sacras etiam solum incidentes.*
638. *Quæ assertio diversis modis ampliatur.*

628. Quæstio ista locum maximè habet, quando delinquens à laico captus se Clericum esse, nec à seculari potestate detineri & judicari posse, asserit. Cognitionem tunc pertinere ad Judicem Ecclesiasticum, statuitur *C. Si Judex 12. de Sent. Excom. in 6.* Quam decisionem esse celebrem, multumque à Baldo ac alijs DD. commendari, & semper præ oculis habendam, asserit Covarr. *Præct. qq. c. 33. prim.* Ratio datur *c. C. 12.* quòd tunc de re Ecclesiastica, & spirituali, id est, de Ordine agatur. Aliam subjungit Covarr. *l. c. n. 1.* post Anton. de Butr. Felin. Dec. ac Jason. quòd Judex Ecclesiasticus propter majorem auctoritatem cognoscat, an sua sit jurisdictio. Videantur ea, quæ dixi supra n. 25 f.

629. Quamvis autem in hujusmodi casu cognitionem causae assumere sibi non possit Judex laicus, sed expectare teneatur decisionem Judicis Sacri: non tamen illicò remittere ad illum teneatur Reum, antequam aliquam informationem de Clericatu Rei habeat per litteras ordinationis vel aliunde, ut cum Baldo, ac alijs tradunt *Marta de Jurisdic. p. 2. c. 31. n. 2.* Menoch. *consil. 912. n. 14.* Petr. Barbosa *in L. Titia ff. solut. matrim. n. 29.* Oliva *de Foro Eccles. p. 1. q. 26. n. 25.* Et quidem Covarr. *l. c. n. 3.* cum Baldo, Alberic. ac alijs, existimat, ad obligationem remittendi non sufficere testimonium unius de Rei Clericatu deponentis.

630. Ex dictis infertur primò, & quidem à fortiori, quòd si Reus est Clericus & de Clericatu non dubitatur, sed solum, an habeat qualitates ad privilegium Fori requisitas, vel, an causa sit talis, super qua Clerici coram Judice laico possunt conveniri: quòd, inquam, in tali casu non possit Judex secularis pronuntiare, utrum sua sit jurisdicção, sed remittere causam teneatur ad Judicem Ecclesiasticum, ejusque decisionem expectare. *Marta de Jurisdic. p. 2. c. 4. n. 5.* Petr. Barbosa *in L. si quis ex aliena ff. de Judic. n. 101.* Oliva *l. c. n. 51.* cum communi DD. Hinc pronuntiatio Judicis secularis, quã judicat Clericum in suo foro conveniendum, nullius est momenti. Panorm. *in c. si diligenti de Foro comp. n. 33.* Dec. *in c. si duobus de Appellat. Barbosa l. c. n. 102.* cum pronuntiatio Judicis inferioris non possit præjudicare superiori.

631. Infertur secundò, Judicis Ecclesiastici esse decidere, utrum Decimæ, quæ sunt penes laicos, sint solum in feudum concessæ, an verò à titulo spirituali avulsæ & secularizatæ. Nam Decimarum causa de se Ecclesiastica est, earumque jus tamdiu præsumitur esse penes Ecclesiam, quamdiu contrarium non probatur. Imò à secularibus nomine Ecclesiæ fructus tantum percipiuntur, jure ipso primario & radicali semper manente penes Ecclesiam. Unde vi Juris comònis cognitio de iisdem semper pertinet

ad Judicem Ecclesiasticum. De quo fusè ago in Tractatu Canonico de Jure Decimarum (qui sub prælo jam est) n. 590. 593. 594. & 598. ac idcirco plura hîc addere supervacaneum duco.

632. Infertur tertio, in dubio, utrùm v. g. consuetudo conveniendi Clericum actione reali de bonis temporalibus sit rationabilis & toleranda, decisionem pertinere ad SS. Pontificem. Cum enim Clerici non sint subjecti seculari potestati, huicque immunitati derogare per se non possint vel statuta secularium Principum vel consuetudo, ut dixi supra n. 230. ejusdemque immunitatis causæ sint Fori Ecclesiastici, consequens est, de ea cognoscere solùm ad Tribunal sacrum pertinere.

633. Infertur quarto, si dubium est, utrùm res aliqua, v. g. calix sit Deo dicatus aut consecratus, & consequenter, an ejus furtum sit sacrilegum, an res sit sub jurisdictione solùm Ecclesiastica, id decidendum esse à Judice Sacro. Tametsi enim etiam laicus punire possit sacrilegium, ut infra dicitur, & consequenter cognoscere, utrùm fur rapuerit rem aliquam sacram aut mere profanam: si tamen controvertitur, utrùm res consecratione sit affecta, de eo cognoscet solus Judex Eccles. Marta de Jurisdic. p. 4. casu 145. n. 8. & 9. Castr. de Manu regia p. 2. c. 27. n. 10. Oliva l. c. n. 22.

634. Infertur quinto, dubium, an quis sit Religiosus, decidendum esse à solo Judice sacro, æquè ac dubium de Clericatu. Franc. in cit. C. si Judex laicus n. 6. Dominic. ibid. n. 6. estque de mente omnium, ut ait Oliva l. c. n. 46. Patet ratio: quia Regulares utriusque sexûs, ac etiam Novitij, æquiparantur Clericis, gaudéntque privilegio fori & canonis. Can. Duo sunt 12. q. 1. C. Non dubium, & C. Ex tenore de Sent. Excomm. dixique supra à n. 252.

635. Infertur sexto, si Clericus vel Ecclesia ratione feudi conveniatur coram feudi Domino vel Paribus Curia, negétque rem feudalem seque vasallum esse, de hoc dubio & qualitate cognoscere esse solius Judicis Eccles. Panor. n. 13. Felin. n. 12. Dec.

n. 18. aliique Interpp. in C. *Ceterum de Judic.* Jul. Clar. §. *Feudum q. 90.* Boss. tit. *de Foro comp.* n. 177. Menoch. *remed.* 3. *re-
tin. possess.* n. 442. Marta *de Jurisdic.* p. 4. *casu 98.* n. 26. & *casu
145.* n. 6. Ratio est: quia feudi Dominus & Pares Curiae non
non sunt competentes Judices, si reus vasallum se esse negat, sed
adeundus tunc est Judex Ordinarius, ut dixi supra n. 297. Judex
autem Ordinarius Clerici est Ecclesiasticus.

636. Infertur septimò, si Clericus crimen commiserit, ob
quod ipso jure amittit privilegium fori, nihilominus non posse
contra ipsum procedi à Judice seculari, antequam sententia crimi-
nis declaratoria fuerit lata à Judice Eccles. cum generalis sit regula,
quod in poenis ipso jure contractis executio non fiat, nisi prius
lata sententiâ declaratoriâ: exceptis paucis casibus, videl. Censu-
rarum, Irregularitatis, Impedimenti criminis, Absolutionis à pec-
catis & censuris reservata, Privationis fructuum ob non recita-
tas horas Canonicas aut neglectam residentiam, & Privationis
debiti conjugalis ob incestum. Cùm igitur hæc declaratio à solo
Judice sacro fieri possit, ut cum communi DD. observat Marta *de
Jurisdic.* p. 4. *casu 129.* n. 17. ac Judex laicus etiam in dubio,
utrum reus sit Clericus vel Religiosus, procedere non possit, mul-
tò minùs procedere poterit ante dictam declarationem, si constat
ipsum esse Clericum.

637. Infertur octavò, Judicem laicum non esse competi-
tem quoad causas Ecclesiasticas, tametsi principaliter coram ipso
non moveantur, sed solum incidant, v. g. si lite contra laicum
motâ super hæreditate, dubium incidat, an actor petens hæredi-
tatem sit ex legitimo & valido matrimonio natus. Ratio illationis
patet ex modò dictis: quia si neque in dubio, utrum causa sit Eccle-
siastica, procedere potest Judex laicus; multò minùs poterit, si
constat, eam ex natura sua esse Ecclesiasticam, tametsi in causa pro-
fana principali solum incidat. Porro seclusâ etiam hac ratione cer-
tum est ex C. *Tuam 3. de Ord. cognit. C. & Causam 7. Qui filij sint le-
git.* non posse Judicem laicum cognoscere de causa Ecclesiastica

etiam solum incidenter. Unde aperte falluntur Menoch. *remed.* 3. *retin. possess.* n. 331. alique nonnulli, qui tenent contrarium. Nec immerito eorum opinionem temerariam appellat Oliva *de Foro Eccles.* p. 1. q. 8. n. 8. ubi pariter falsum esse ostendit, quod ajunt, suam opinionem esse communem, cum ij, quos adducunt, loquantur de questione facti, non juris. Illud porro captu difficile est, quod nonnulli asserunt, posse Judicem laicum de causa Ecclesiast. incidente cognoscere, si notoria est, v. g. per confessionem partis. Si enim notoria est, cognitione & decisione opus non habet, sed illa supposita, velut jam jacto fundamento & obice remoto, poterit laicus Judex in causa principali profana procedere, haud secus, quam si illa incidens à Judice sacro per sententiam fuisset decisa.

638. Ex modo dictis rursus consequens est, de causa Ecclesiastica etiam solum incidente non posse cognoscere laicum Judicem, tametsi solum summarie in ea procedendum sit. Joan. Andr. ac Roman. quos refert ac sequitur Decius *in C. 2. de Judic.* n. 24. ac aliorum communis: quia Jura & ratio aequè procedunt de processu Summario, quam de Ordinario. Neque cognoscere de spirituali poterit, tametsi incidat in civilem ipsi ab Episcopo commissam. Dec. *l. c. Covarr. p. 2. de Matrim. c. 8. n. 4.* asserens esse communem. Ac idcirco eam remittere tenetur ad Judicem Eccles. non tantum, si pars opponat, sed etiam ultrò & ex officio. Geminian. *in C. Si quis de Except. in 6. n. 10.* Panorm. *in C. Pastoralis eod. n. 12.* Paul. Castr. *vol. 1. consil. 12.* Barbosa *in L. Titia ff. Solut. matr. n. 38.* Ratio est: quia partes nec expresso nec tacito consensu jurisdictionem prorogare ipsi possunt; non tantum si causa est pure spiritualis, sed etiam si mixta, ut constat ex dictis n. 450. Teneturque interim, dum causa Spiritualis à Judice sacro ventilatur & deceditur, profana principali superfedere. Communis Interpp. *in C. Tuam de Ord. cognit. Paul. Castr. in L. Omni 6. C. de SS. Eccles. n. 1.* Alex. *lib. 4. consil. 9. col. 1.* Covarr. *Pract. qq. c. 33. n. 3.* Tenetur quoque stare judicatis in illo articulo

lo per Judicem Eccles. cum in spiritualibus nulla cognitio, sed sola executio, ipsi remaneat. cit. DD. & Panorm. ac alij in C. ad abolendam de Hæretic. Videantur ea, quæ dixi suprâ n. 574.

§. III.

Utrum Causa Ecclesiastica Judici Seculari committi possint.

SUMMARIUM.

639. Notatur ad rem præsentem discrimen inter varias causas Ecclesiasticas.
640. SS. Pontifex jus aliquod & jurisdictionem spirituales concedere laicis potest.
641. Sed duntaxat nomine Ecclesie exercendam.
642. Non potest ipsis committere omnes causas Clericorum.
643. Potest verò causas particulares.
644. Prælati SS. Pontifice inferiores nequeunt laicis committere causas spirituales.
645. Aut criminales Clericorum.
646. Respondetur ad Jura opposita.
647. Possunt tamen ipsis committere causas civiles Clericorum.
648. At solum in particularibus & certis causis, ac non contradicente parte.
649. Nomine Prælati hic venit etiam Prælatus Regularis exemptus.
650. Possunt Prælati Clericos gravium criminum reos torquere per ministros laicos.
651. Laicus constitui potest administrator rerum temporalium Ecclesie.
652. Et esse Consiliarius ac Assessor Episcopi. Nec non in causis Ecclesiasticis Notarius, Procurator, & Arbiter.
653. Committi executio contra Clericos quandoque potest laicis.
639. Non ad eò Causæ Ecclesiasticæ Foro sacro alligatæ sunt, quin

quin ad tribunal Judicis secularis cum consensu Ecclesiastici devolvi queant. Quod antequam monstratur, notandum est discrimen paulò antè *n. 614.* allatum inter Causas Ecclesiasticas, quæ tales sunt ex objecto sacro, ac idcirco Spirituales dicuntur; ac inter eas, quæ ex objecto seu materia profana quidem sunt, at verò ratione subjecti ac personæ sacrae, contra quam agitantur, Ecclesiastica. Discrimen hîc pariter est, idque latum, inter SS. Pontificem, ac alios Ecclesiæ Prælatos ipso inferiores.

640. De supremo causarum Ecclesiasticarum Judice, seu SS. Pontifice, concors est DD. sententia, posse ex ejus privilegio aut delegatione laicos habere aliquod jus spirituale, & jurisdictionem Ecclesiasticam in foro externo exercere in ijs, quæ de se non requirunt Ordinem Clericalem, qualis requiritur ad conficienda Sacramenta, excepto Baptismo & Matrimonio. Idque non tantum de laicis maribus, sed etiam de fœminis, concedunt Glossa *V. Jurisdictione*, Ant. Butr. Panorm. ac alij in *C. Dilecta de Major. & Obed. Selva de Benefic. p. 2. q. 5. n. 1.* ac aliorum communis. Itaque SS. Pontifex ex plenitudine Potestatis supremæ laico conferre potest Beneficia Ecclesiastica & potestatem ea conferendi; item jus suffragij in electionibus ad illa; nec non potestatem ferendi censuras; jus percipiendi decimas, oblationes, aliosque redditus Ecclesiasticos &c. Ex quo tamen nemo rectè conclusit, quòd hujusmodi jura & potestas acquiri possint etiam præscriptione & consuetudine: utraque enim supponit capacitatem possidendi in subjecto & possessionem; quam laicus habere non potest nisi ex concessione Pontificia. Videantur, quæ dixi supra *n. 231. & seq.*

641. Non tamen efficere valet SS. Pontifex, ut Principes Seculares aliique laici ista possint vi temporalis potestatis, ut notat Suar. in *Defens. Fid. lib. 4. c. 2. n. 11.* estque de mente omnium, qui de hac re egerunt, ut ait Oliva *p. 1. de Foro Eccles. q. 7. n. 93.* Hinc siquæ jurisdictio sacra committeretur laicis (quod tamen nunquam legitur factum) eam non exercerent vi propriæ seu secularis jurisdictionis, sed solum ut instrumenta & ministri

ministri SS. Pontificis ac spiritualis jurisdictionis: cum Jure Divino laici sint incapaces juris & potestatis spiritualis, ut ex se seu virtute suæ potestatis temporalis eam exercent; quia non illis, sed Petro ejusque successoribus à Christo collata fuit. Dixi, jurisdictionem spirituales laicis nunquam commissam fuisse. Nam jus præsentandi ad Beneficia iisdem concessum propriè ad jurisdictionem non pertinet. Quod verò dicitur *Can. Hadrianus 22. dist. 63.* ab Hadriano cum universa Synodo Carolo M. traditum fuisse jus & potestatem eligendi Pontificem & ordinandi Apostolicam Sedem, inane commentum est, desumptum ex Sigeberto Schismatico, qui in gratiam Henrici Imperatoris, omnium Ecclesiarum investituras sibi illicitè usurpantis, illud confinxit, ut præter alios demonstrant Severin. Binius *in notis super vita Adriani I. tom. 3. Concil. p. 1. sect. 1.* & Petr. de Marca *lib. 8. de Concordia Sacerdotij & Imperij c. 12.* Fabulosus pariter est *canon In Synodo 23. cit. dist. 63.* ubi idem repetitur, additurque, in Romana Synodo à Leone VIII. eandem Episcopos investiendi potestatem concessam fuisse Ottoni I. Imperatori: hoc enim esse commentum à quodam impostore adscriptum Luitprando apertissimis documentis ostendit idem Binius *tom. 3. Concil. p. 2.* Videantur Baron. & Spondan. *ad annum Christi 774. & 963.* Jacob. Keller *in Papatu Catholico art. 12. c. 3.* Laym. *in Justa Defensione SS. Pontif. & Cesar. c. 4. mem. 20. assert. 2.* Card. Sfondrati *in Regali Sacerdotio prælud. §. 1.*

642. Neque SS. Pontifex Principibus Secularibus vel alijs laicis committere potest omnes causas Clericorum, ac universim & generaliter ipsorum privilegio derogare. Panor. *in C. 2. de Major. & obed. & in C. Proposuit de Concess. Prab. Felin. in C. 10. de Constitut. n. 6. & in C. 2. de Judic. n. 1. limit. 2.* Covarr. *Pract. qq. c. 31. n. 4. v. Primum etenim, Marta de Jurisdic. p. 2. c. 6. n. 26. & p. 4. casu 64.* ac alij: quia ex hoc perturbaretur status Ecclesiasticus, eidemque ac universæ Ecclesiæ præjudicium & injuria fieret. Imò nec causas Clericorum alicujus integræ Provinciæ com-

R rr

mittere

mittere potest seculari Principi, v. g. ut singulas ipsorum causas decidat, aut de omnibus criminibus judicet. Felin. *in cit. C. 2. de Judic. n. 3.* Castr. Lusit. *p. 1. de Manu regia prælud. 3. n. 5.* Suar. *in Defens. Fid. lib. 4. c. 32. n. 7.* Oliva *p. 1. de Foro Eccles. q. 14. n. 3.* quia etiam hoc foret perturbare Statum & Ordinem Ecclesiasticum.

643. Potest tamen committere laicis dijudicandas particulares Clericorum causas, & privilegium Clericale restringere quoad certas causas & personas Ecclesiasticas, ut cum Panorm. ac Felin. *ll. cc. tradunt Covarr. l. c. Suar. cit. lib. 4. c. 2. n. 12.* ac alij communiter, patetque ex *Can. Præter dist. 32. Can. Memmæ 2. q. 5. C. Verum de Foro comp. C. un. de Cleric. conjug. in 6. C. ult. de Vit. & honest. Cleric. Trident. sess. 23. c. 6. de Reform.* ac ex ijs, quæ tradidi suprâ à *n. 234. 289. 313.* Limitant tamen Panorm. *in C. 10. de Constit. n. 6.* Felin. *ibid. n. 6.* Marta *de Jurisdic. p. 2. c. 6. n. 34.* Suar. *cit. lib. 4. c. 2. n. 12.* & ajunt, non posse etiam certum causarum Ecclesiasticarum genus à Pontifice laicis committi, ut eas tractent tanquam Judices Ordinarij, sed tantum, ut tractent tanquam Ecclesiæ Delegati: quia Jure Divino institutum est, ut Ecclesiæ resque Ecclesiasticæ gubernentur ab Episcopis, ut constat ex *Actor. c. 20. v. 28.* & *Trident. Sess. 23. c. 4.* quod regimen everteretur, si causæ sacræ & Clerici in proprijs causis Ecclesiasticis seculari potestati ordinario jure subicerentur. Non probat hanc distinctionem Oliva *cit. q. 11. n. 7.* dicens, non posse quidem causas Eccles. committi laicis, ut eas vi suæ potestatis temporalis tractent: nihil tamen obesse, quò minùs etiam ordinaria ipsis jurisdicção concedatur circa causas quasdam particulares, ut eas tractent tanquam Ecclesiæ ministri. Verum hoc ipso si eis concederetur jurisdicção ut Ecclesiæ ministris, foret illa delegata, quia non exerceretur proprio ipsorum nomine, sed alieno, nimirum Ecclesiæ: quæ autem sic exercetur, non est ordinaria, sed delegata, ut constat ex dictis *n. 462.*

644. De Episcopis aliisque Prælatiſ SS. Pontifice inferioribus

bus tenendum est primò, non posse eos laicis committere causas spirituales, v. g. ut decendant controversias Matrimoniales, Beneficiales, Juris Patronatus &c. aut ut conferant Beneficia Ecclesiastica, præsentatos instituunt, suffragium dent in Electionibus Ecclesiasticis, censuras ferant, vel ab eis absolvant &c. Innoc. ac alij in *C. Quanto de Consuet.* Panorm. in *C. Decernimus de Judic. n. 5.* Felin. *ibid. n. 8. Dec. n. 5. § 15.* Silvest. *V. Laicus q. 7.* Covarr. in *C. Alma mater de Sent. Excomm. in 6. p. 1. §. 11. n. 3.* Suar. *de Censur. disp. 2. sect. 3. n. 12.* ac concors DD. Constat ex *Can. In nona 22. q. 7. & C. Sacrosancta 51. de Elect.* Hinc laicus non potest esse Vicarius Episcopi. *Can. 22. 16. q. ult.* Neque administrator in spiritualibus. *C. 2. de Ætat. & qual. præfic. cit. C. In nona,* ubi licet absolutè præcipi videatur, ut Episcopi administrationem laicis non committant, Panor. tamen, Decius, ac alij id tantum intelligunt de spiritualibus. Cæterum quod modò de laicis dictum est, intelligi debet etiam de Clericis conjugatis: quia quoad prædicta æquiparantur laicis. *Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 46. n. 12.* cum Panor. Joan. Andr. ac communi aliorum.

645. Secundò. Non possunt Prælati SS. Pontifice inferiores causas Clericorum criminales laicis committere. Assertio hæc omnium consensu recepta est, & patet ex *C. Decernimus 2. de Judic.* ubi universim præcipitur, ut *Episcopi, Abbates, Archiepiscopi, & alij Ecclesiarum Prælati de negotijs Ecclesiasticis (maximè de illis, quæ spiritualia esse noscuntur) laicorum judicio non disponant.* Patet insuper ex *C. Universitatis 24. de Sent. Excomm.*

646. Obstare hîc videtur text. *C. 2. 3. § 47. 11. q. 1. & C. Nullus 2. de Foro comp.* ubi præcipitur, ne quis Clericum absque Pontificis sui permissu ad secularem Judicem trahere præsumat, & ne quis Judicem absque Pontificis permissu eum per se distringere aut condemnare præsumat. Ergo permissu Pontificis seu Episcopi fieri id poterit. Respondent Gloss. & Butrio in *C. Significasti 18. de Foro comp.* ibi subintelligendam particulam *maximè,* & legendum *maximè absque Pontificis permissu.* Verum hoc di-

vinato-

vinatorium esse videtur. Alij cum Butr. *in cit. C. 2. de Jud. & Panorm. ibid. n. 12.* ajunt, per Pontificem ibi non intelligi Episcopum, sed Papam. Neque obstat, quòd *cit. Can. 47.* dicitur *Episcopo non permittente*: quia ille canon est palea, quemadmodum & *cit. canon. 2.* Rursus alij abrogatos illos canones fuisse asserunt per *cit. C. 2. de Judic.* Verùm quidquid sit de his responsis, receptum est inter DD. argumentum à contrario sensu non procedere, si quæ lex aut canon stet in contrarium, uti hîc stat *cit. C. 2. § C. 24.*

647. Tertio. Possunt Episcopi aliique Prælati Eccles. causas civiles Clericorum, eas videlicet, quæ inter vel contra ipsos super re temporali & profana moventur, laicis delegare. Gloss. *in cit. C. 2. de Judic.* Panor. *ibid. n. 4. & 5.* Felin. *n. 1.* Dec. *n. 5.* & communis aliorum. Cum hac tamen assertione apertè pugnare videtur textus *cit. C. 2.* paulò antè *n. 645.* recitatus, quo universim prohibetur, ut Episcopi de negotijs Eccles. laicorum judicio disponant: negotia autem Ecclesiastica sunt etiam causæ civiles contra Clericos agitatae. Neque alius quispiam textus produci poterit, qui illum universalem limitet, & de causis solum spiritualibus aut criminalibus intelligendum suadeat. Standum nihilominus est comuni sententiâ: quia textus ille, ita explicante consuetudine, intelligi potest solum de causis spiritualibus & criminalibus Clericorum, vel si quis contendat, cum Andr. Sicul. etiam de civilibus intelligi debere ob verborum generalitatem, dici poterit, solum prohiberi, ut Episcopi ordinariam jurisdictionem laicis in has causas conferant, & ut Clerici absque assensu sui Episcopi coram illis conveniantur; non verò prohiberi delegationem Episcopi in una alterave causa. Ratio est: quia Jura semper magnam differentiam constituerunt inter causas spirituales ac Clericorum criminales ex una, & inter causas ipsorum civiles ac profanas ex altera parte, uti vel ex hoc solum patet, quòd Clericis conjugatis privilegium in criminalibus quidem concedunt, non verò in civilibus, juxta dicta supra *n. 238. & 246.* & quòd iidem super causa civili & temporali compromittere possunt in laicum juxta *C. Ex-*

posita

posita 11. de Arbitr. & communem DD. ibi & in cit. C. 2. de Judic. non verò in criminalibus. Accedit, quòd indecens omnino foret, Clericos criminaliter condemnari & puniri à laicis, & pro pudia eorum, qui juxta *Can. Quis dubitet 9. dist. 96.* sunt in spiritu patres ac magistri laicorum, revelari à filijs ac discipulis, quæ etiam Imperatorià chlamyde operienda putavit Constantinus M. ut habetur *Can. In scripturis cit. dist. 96.* Hæc autem ratio quoad civiles & temporales causas non urget, si auctoritate Ecclesiastica à laicis decidentur.

648. Duabus tamen limitationibus hæc assertio arctanda est. Prima est, quòd causæ civiles Clericorum laicis delegari queant solum in certis & particularibus casibus; non verò, quòd delegatio fieri possit ad universitatem causarum. Felin. & Dec. *ll. cc. aliisque.* Afferit quidem Oliva *cit. q. 11. n. 15.* hoc nullo jure vel efficaci ratione probari. Sed fallitur: quia jurisdictio ad universitatem causarum delegata æquiparatur ordinariæ; hanc autem certum est committi laicis contra Clericos non posse. Accedit, quòd consuetudo interpret legis ab illa universalitate textus *cit. C. 2. de Judic.* non eximit universitatem causarum, sed solum causas particulares. Nec verum est, quod idem Auctor asserit, non fore delegationem ad universitatem causarum, si causæ civiles omnes delegentur, dummodo non delegentur etiam criminales. Videantur ea, quæ dixi suprâ *n. 474.* Altera limitatio est, quòd causæ civiles Clericorum tunc solum committi laicis possunt, quando partes delegationi non contradicunt: neque enim possent, si Clericus contradiceret & idoneum Clericum, cui committi causa valeat, offerret. Felin. *in cit. C. 2. n. 1.* Aretin. *ibid.* Archidiac. *in C. In nona 22. 16. q. 7.* ac alij. Neque contradicit Panorm. *in cit. C. 2. n. 5.* uti existimat Oliva *l. c. n. 16.* nam solum dicit, posse delegationem laico fieri, tametsi Clerici apti adsint; non verò excludit consensum Clerici judicandi. Hujus autem consensus saltem tacitum requiri patet ex eo, quia Episcopus ipsum absque justa causa non potest privilegio sui fori privare &

subjicere jurisdictioni laicorum; præsertim cum illud concessum non fuerit ab ipso Episcopo, sed ab altiori potestate: talis autem causa subjiciendi non datur, si adest Clericus idoneus, cui negotium committi possit.

649. Cæterum nomine Prælati hinc intelligitur etiam Prælatus Religiosus exemptus: nam & iste causam civilem subditi Religiosi committere laico potest, uti docent Silvest. in *Summa V. Judex* 1. q. 2. dict. 4. Fumus in *Armilla V. Judex* n. 19. Thom. Sanch. in *Opusc. mor. lib. 6. c. 1. dub. 1. n. 7.* quia habet jurisdictionem quasi Episcopalem. Cur verò Prælatus Ecclesiasticus causas civiles suorum Clericorum committere laicis possit, ipsi verò Clerici prorogare in se jurisdictionem laico nequeant, ut dixi supra n. 412. ratio differentia est, ut notat Panor. l. c. quia in prorogatione jurisdictionis laicus judicaret jure proprio, & si appellandum foret, id fieri deberet ad Superiorem ipsius laici. Secus se res habet in delegatione, quia delegatus agit solum vice delegantis, ejusque jure utitur, ac propterea jurisdictio, quam sibi à Judice Ecclesiastico commissam exercet, est Ecclesiastica, cum delegatus nihil habeat jure proprio C. 11. § 40. de *Offic. Deleg. L. 1. ff. de Offic. ejus, cui mand. & ab ipso appellatur ad Episcopum delegantem.*

650. Duæ circa prædicta quæstiones solvendæ restant. Prima, an Clerici & Regulares torqueri ex mandato Episcopi per laicos possint, si veritas aliter, quàm per torturam exprimi nequeat. Negant omnes, ut ait Oliva cit. q. 11. n. 13. ob textum C. *Universitatis* 24. de *Sent. Excomm.* ubi cum quæsitum fuisset, utrum laicus incidat in excommunicationis edictum, qui ad jussionem Abbatis, in cujus servitio commoratur, in Clericum, Monachum, aut Conversum, temerarias manus præsumit injicere, maxime ubi causa non subest, propterquam debeat verberari, respondit Clemens III. Nobis autem videtur, quòd nisi causâ regularis discipline hoc faciat Abbas in propria persona, vel (si necessitas urget) per Clericum vel Monachum fieri jubeat: tam qui tales verberari præci-

precipit, quàm illi, qui verberant (etiamsi causa subesset) excommunicationis sententiam, donec ad Apostolicam Sedem (absolventi) veniant, nequaquam evadunt. Hinc de jure torqueri per laicos non posse Clericum, communis est opinio, ut ait Ripa in C. 2. de Judic. n. 39. & Jul. Clar. lib. 5. Sent. §. fin. q. 64. n. 25. Contrarium tamen receptum est communi observantiâ, ut testantur Panor. in C. Ut fame de Sent. Excomm. n. 8. Diaz. Pract. crim. canon. c. 117. n. 6. Foller. Pract. crim. canon. fol. 260. n. 11. Simancas de Heretic. c. 63. n. 29. Clar. ac alij. Neque hæc consuetudo mala est, ut aliqui existimabant; nullum enim jus ostendi potest, quo prohibeatur Judex Eccles. torquere Clericum per laicos. Textus cit. C. 24. loquitur de verberatione, quæ fit regularis disciplinæ causâ, quæ cum moderata sit, & paterna, fieri potest per alium Clericum vel Regularem. Tortura autem, qualis per laicos Judices gravium criminum reis adhiberi solet, & quandoque etiam Clericis adhibenda est, nec commodè nec honestè per Clericos fieri potest, ut advertit Suar. de Censur. disp. 22. sect. 1. n. 44. Unde crimina Clericorum manerent impunita, si per laicos torqueri non possent, uti cum Follerio notat Clarus l. c. quia Clerici nec instructi sunt ad hoc munus vel peritiâ vel instrumentis, nec convenit eos cogi ad illud obeundum. Accedit, quòd captura & ultimum supplicium fit per laicos: quia violentiam continet, quam non convenit exerceri per Clericos. At eadem est ratio de tortura. Et ita his diebus consultata respondit Sacra Facultas Theologica Academiae Ingolstadianæ. In nonnullis tamen Ordinibus Religiosis tortura per funem seu equuleum, cippum, vigiliam &c. fit per Regulares laicos, uti patet ex ijs, quæ tradunt Passerinus in Praxi causar. judic. c. 9. n. 187. ac alij.

651. Secundò quæritur, utrùm laicus possit esse œconomus & generalis administrator rerum temporalium Ecclesiæ. Negant Felin. in C. 2. de Judic. ubi ait esse communem, Decius ibid. n. 9. Marta de Jurisdic. p. 4. casu 158. quia Can. Indicatum 5. dist. 89. dicitur:

dicitur: *cavendum à fraternitate vestra, ne secularibus viris, atque non sub regula nostra degentibus res Ecclesiastica committantur, sed probis de vestro Officio Clericis.* Ubi per res Ecclesiasticas res Ecclesiæ temporales intelliguntur, uti patet ex principio textus. Unde ab adversæ opinioni DD. sufficiens ad hunc canonem responsum dari posse negat Oliva *p. 1. de Foro Eccles. q. 7. n. 66.* Dicendum nihilominus est cum Panor. *in cit. C. 2. § Dec. ibi n. 110.* ac communi Canonistarum, posse laicis liberè committi causas & negotia Ecclesiarum ac Clericorum merè temporalia, & nullam super Clericos eminentiam aut jurisdictionem conferentia. Hinc potest Episcopus, & Sede vacante Capitulum, constituere oconomum, tradendo ipsi curam & administrationem proventuum temporalium, committendo Ecclesiæ fabricam &c. ut rursus docet communis DD. & notoria praxis confirmat. Neque obstat decisio illius *cit. can. 5.* quia intelligi potest de administratoribus laicis non nudum ministerium exhibentibus, sed potestatem aliquam exercentibus disponendo de rebus Ecclesiæ, & redditus pro arbitrio distribuendo & applicando, quales fate-mur ex laicis assumi non posse. Præterea in casu illius canonis per administratores laicos lædebatur Ecclesia, ad quod damnum vitandum ibidem tanquam in casu speciali, & non univèrsim præcipiebatur, ut remotis laicis idonei Clerici adhiberentur.

652. Quin potest laicus esse Consiliarius Episcopi & Assessor. Hostiens. *in cit. C. 2. de Judic. & ibid. Anton. n. 6. Panor. n. 13. Alexand. de Nevo n. 32. Dec. n. 131. Bald. n. 10. Felin. n. 6. Ripa n. 7. Dominic. in C. Statutum §. Assessorem de Rescript. in 6. n. 5.* ac alij: quia Officium Assessoris est consulere *L. 1. ff. de Offic. Assessoris.* At laicus consilium etiam in causis sacris conferre potest, ut notat Innoc. *in cit. C. 2.*

653. Quamvis autem Episcopi, ut modò dictum est, possint causas aliquas civiles Clericorum particulares delegare laicis: non tamen ijs committere queunt executionem vel in personis vel in bonis Clericorum faciendam, ut benè observat Sperelli *decis. 14. n. 17.*

n. 17. cum ne quidem in causis contra Clericum coram Judice laico decisus, v. g. si is coram tribunali profano contra laicum egit aut ab eodem reconventus fuit, possit Judex laicus executionem in ejus bonis facere, sed ea facienda sit à Judice Ecclesiastico ad requisitionem laici, ut cum communi DD. dixi suprà n. 610. Nihilominus committere laicis tanquam organis & ministris contra Clericos possunt executionem aliquam & ministerium facti, ut loquitur Suar. *Lib. 4. Defens. Fid. c. 34. n. 25.* ad impedienda peccata & perturbationem publicam, ut eripiantur Clericis arma, quæ de nocte gerunt, vel ut comprehendantur in gravi delicto deprehensi, vel ut contumaces & comparere renuentes ad Judicem Eccles. pertrahantur. Pariter potest laicus in causis Ecclesiasticis esse Tabellio seu Notarius. Decius *l. c. n. 18.* cum communi DD. quam praxis Dioecesium confirmat. Ratio dari debet: quia Notarius est purus Minister, nullam in causa jurisdictionem exercens. Eadem ex ratione laicus Procurator esse potest, non tantum in causis Matrimonialibus, ut quidam volebant; sed etiam reliquis spiritualibus. Patet ex *C. 1. de Procurator. in 6. & C. 24. de Præbend.* Nudum enim exhibet ministerium absque ulla jurisdictione: neque agit nomine proprio. Potest denique esse Arbitrator in rebus spiritualibus & fructibus Beneficij cum alio quodam Arbitro, qui sit Clericus. *C. per tuas 9. de Arbitris.* In patrimonialibus verò & temporalibus Clericorum ac Ecclesiarum solus facere arbitrium potest. *C. Dilecti 4. eod.*

C A P U T II.

De Causis ad Forum Seculare pertinentibus.

§. I.

Quæ Causa ad Forum Seculare pertineant.

S s s

SUM.